

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

Protokolant: st. sekretarz sądowy Anna Bańcerowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 lutego 2022 r. w Warszawie

sprawy E. K.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

o wysokość policyjnej renty inwalidzkiej

na skutek odwołania E. K.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

z dnia 6 lipca 2017 r. numer ewidencyjny (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że wysokość policyjnej renty inwalidzkiej E. K. od dnia 1 października 2017 roku ustala w wysokości obowiązującej do dnia 30 września 2017 roku, tj. z pominięciem art. 22a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 roku poz. 708).

sędzia Agnieszka Stachurska

UZASADNIENIE

E. K. w dniu 18 sierpnia 2017r. złożyła do Sądu Okręgowego w Warszawie odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lipca 2017r., nr ewidencyjny (...), w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości policyjnej renty inwalidzkiej. Zaskarżonej decyzji zarzuciła naruszenie:

- art. 2 Konstytucji RP, polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego świadczenia, jako naruszające zasadę ochrony praw nabytych i zasadę sprawiedliwości społecznej, a także zasadę zaufania obywatela do państwa i tworzonego przez nie prawa oraz niedziałania prawa wstecz, wynikającego z zasady demokratycznego państwa prawnego;

- art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP polegające na arbitralnym obniżeniu przysługującego świadczenia, co stanowi nieproporcjonalne i nieuzasadnione naruszenie przysługującego prawa do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego;

- art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w związku z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności polegające na naruszeniu godności, prawa do ochrony czci, dobrego imienia, prawa do prywatności i prawa do poszanowania życia rodzinnego poprzez przyjęcie, że jej służba w okresie przed 31 lipca 1990r. stanowiła „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, a tym samym arbitralne przypisanie - w akcie prawnym rangi ustawy - winy za działania związane z naruszeniami praw człowieka, których dopuszczali się niektórzy przedstawiciele władzy publicznej PRL oraz niektórzy funkcjonariusze organów bezpieczeństwa PRL, a do których ubezpieczona nie przyczyniła się w żaden sposób;

- art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w związku z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na nieuzasadnionym, dyskryminującym zróżnicowaniu uprawnień o charakterze majątkowym wynikających ze służby po roku 1990 i obniżeniu świadczeń emerytalnych oraz rentowych należnych z tytułu tej służby, w stosunku do osób, które nie pełniły służby w okresie PRL, w sposób naruszający zasadę równości wobec prawa;

- art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na zastosowaniu represji bez wykazania winy indywidualnej, zastąpienie w tym zakresie władzy sądowniczej władzą ustawodawczą i odwróceniu w ten sposób zasad domniemania niewinności przez uznanie wszystkich funkcjonariuszy będących w służbie przed 31 lipca 1990r. za winnych działań zasługujących na penalizację;

- art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w związku z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na arbitralnym naruszeniu osobistych praw majątkowych i prawa do poszanowania mienia, które podlegają równej dla wszystkich ochronie, na skutek nieproporcjonalnego naruszenia prawa do zabezpieczenia społecznego, co stanowi przejaw nieuzasadnionej represji ekonomicznej.

Powołując się na wskazane zarzuty ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyznanie renty inwalidzkiej w dotychczasowej wysokości, tj. w kwocie 2.233,63 zł (odwołanie z dnia 18 sierpnia 2017r., k. 3-13 a.s.).

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wniósł o oddalenie odwołania, a uzasadniając swe stanowisko wskazał, że od dnia 1 stycznia 2017r. weszła w życie ustawa z dnia 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. 2016r., poz. 2270), która wprowadziła art. 13b, ustalający katalog cywilnych i wojskowych instytucji i formacji, w których służba od dnia 22 lipca 1944r. do dnia 31 lipca 1990r. jest uznawana za służbę na rzecz totalitarnego państwa. Wskazana wyżej ustawa wprowadziła także art. 22a, który stanowi, że w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, rentę inwalidzką ustaloną zgodnie z art. 22 zmniejsza się o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Przy zmniejszaniu renty inwalidzkiej okresy służby, o której mowa w art. 13b, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy. Powołany przepis zawiera także obostrzenie, zgodnie z którym wysokość renty inwalidzkiej, ustalonej zgodnie z ust. 1, nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Natomiast w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i została zwolniona ze służby przed dniem 1 sierpnia 1990r. rentę inwalidzką wypłaca się w kwocie minimalnej według orzeczonej grupy inwalidzkiej.

W dalszej części organ rentowy wyjaśnił, że z informacji o przebiegu służby ubezpieczonej z dnia 1 czerwca 2017r., nr (...), sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej, wynika że ubezpieczona w okresie od 15 lutego 1967r.

do 30 listopada 1982r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Wskazana informacja o przebiegu służby, zdaniem organu rentowego, jest wiążąca. Organ rentowy wskazał w tym zakresie na rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2004r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin. W myśl § 14 ust. 1 tego rozporządzenia, środkiem dowodowym potwierdzającym datę i podstawę zwolnienia ze służby oraz okres służby jest zaświadczenie o przebiegu służby, sporządzone na podstawie akt osobowych funkcjonariusza, wystawione przez właściwe organy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu lub Państwowej Straży Pożarnej. Natomiast zgodnie z art. 13a ust. 5 ustawy z dnia 18 lutego 1994r., informacja o przebiegu służby jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy.

Uwzględniając powołane uregulowania prawne, organ rentowy nie ma podstaw do uwzględnienia roszczeń E. K. i dlatego odwołanie powinno zostać oddalone (odpowiedź na odwołanie z dnia 19 lipca 2018r., k. 20-23 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z 10 września 2019r., Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyznaczył do rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie (k. 44 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. K., ur. (...) w W., ma wykształcenie średnie – ukończyła Liceum (...) w W. (bezsporne). W dniu 14 maja 1963r. zwróciła się z podaniem do Działu Kadr Głównej Komendy Milicji Obywatelskiej w W. o przyjęcie do pracy w charakterze pracownika umysłowego. Po pozytywnym rozpatrzeniu podania z dniem 1 czerwca 1963r. została przyjęta do służby w Milicji Obywatelskiej i mianowana na stanowisko funkcjonariusza bez stopnia służbowego jako pracownik kartotek w Wydziale (...)Biura (...) Oddziału (...)KGMO. Do 1967r. ubezpieczona była młodszym referentem w dziale kartotek. Od 15 lutego 1967r. została podoficerem Ewidencji Operacyjnej Wydziału (...) Biura (...) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Praca ubezpieczonej w dalszym ciągu polegała na obsłudze kartotek. Ubezpieczona w trakcie kolejnych lat służby uzyskała stopień sierżanta sztabowego (podanie, wniosek personalny o przyjęcie do MO, karta przebiegu służby - nienumerowane karty akt IPN).

E. K. zajmowała się obsługą kartoteki kryminalnej połączonej z adresową, w której znajdowały się informacje kryminalne, metryczki dowodów osobistych oraz odcinki zameldowania. Jej miejsce pracy znajdowało się w piwnicy budynku przy ulicy (...) w W., gdzie umiejscowione były maszyny z danymi ewidencji ludności i kartoteka kryminalna. Obsługa tych maszyn odbywała się ręcznie. Dokumenty znajdowały się w szufladach oznaczonych kolejnymi literami alfabetu. Ubezpieczona obsługiwała szuflady oznaczone literą (...). Poprzez naciśnięcie odpowiedniego guzika musiała najpierw odtworzyć określoną szufladę, a potem wydobyć potrzebne dokumenty. Konieczne to było w celu dołączenia metryczek dowodów osobistych, które wpływały do jednostki, w której pracowała ubezpieczona bądź celem dołączenia odpowiednich dokumentów do kartoteki kryminalnej. Zdarzało się również, że z jednostek policyjnych napływały zapytania o karalność i wówczas należało po odnalezieniu dokumentów, udzielić odpowiedzi. Bywało, że wpływały tzw. szyfrogramy i wówczas pilnie, od razu należało odpowiedzieć.

Warunki lokalowe, w których wykonywane były ww. czynności, były trudne. Poza tym obowiązywały narzucone normy, które należało wypracować. Ubezpieczona ze względu na warunki pracy zaczęła się leczyć. Jej stan zdrowia pogorszył się i dlatego zdecydowała się na zakończenie pracy. Wówczas w resorcie następowała reorganizacja, rozdzielono kartotekę kryminalną od adresowej i ubezpieczona w niepełnym wymiarze czasu pracy przez pewien czas wykonywała

pracę na etacie cywilnym (zeznania ubezpieczonej, k. 98 - 99 a.s.; karta przebiegu służby oraz opinie - nienumerowane karty akt IPN).

Decyzją z 21 listopada 1983r., nr ewid. (...), przyznano ubezpieczonej prawo do milicyjnej renty inwalidzkiej począwszy od dnia 1 lipca 1983r. Wysokość świadczenia na dzień jego przyznania wynosiła 12.930 zł (decyzja z dnia 21 listopada 1983r., k. 1-2 akt organu rentowego). Od dnia 1 marca 2017r., po waloryzacji, wyniosła 2.233,63 zł netto (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 27 lutego 2017r., k. 5 akt organu rentowego; zeznania ubezpieczonej, k. 98-99 a.s.).

Pismem z 1 czerwca 2017r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSW, że na podstawie posiadanych akt osobowych ustalił, iż E. K. w okresie od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (informacja o przebiegu służby z 1 czerwca 2017r., k. 6 akt organu rentowego).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał w dniu 6 lipca 2017r. decyzję nr ewid. (...), którą w oparciu o art. 22a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r. ustalił wysokość renty inwalidzkiej E. K. w kwocie 1.000,00 zł (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 6 lipca 2017r., k. 8 akt organu rentowego).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego oraz aktach służbowych ubezpieczonej dotyczących okresu jej służby w latach 1967 - 1982. Ich wiarygodności nie kwestionowała zarówno ubezpieczona, jak i organ rentowy, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów zostały uwzględnione podczas dokonywania ustaleń faktycznych.

Dodatkowo Sąd uwzględnił zeznania E. K.. Są one spójne i logiczne, a nadto korespondują z treścią dokumentów, wobec czego nie budziły wątpliwości i zostały ocenione jako wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie E. K. podlegało uwzględnieniu.

Na wstępie podkreślić należy, że ubezpieczona kwestionowała możliwość uznania, by służba, jaką pełniła w okresie od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r., była wykonywana na rzecz państwa totalitarnego. Podnosiła przy tym szereg zarzutów sprzeczności zastosowanych przepisów, w tym art. 13b i art. 22a ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz. U. z 2020r., poz. 723 ze zm.) - dalej jako ustawa zaopatrzeniowa, z normami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisami Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Powołane, zastosowane wobec ubezpieczonej, przepisy wprowadzono na mocy art. 1 ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. 2016r., poz. 2270), zwanej dalej ustawą zmieniającą i jest to już druga regulacja powodująca obniżenie emerytur, a teraz także rent inwalidzkich osobom, które pełniły „służbę w organach bezpieczeństwa PRL”. Obecnie pojęcie to zastąpiono pojęciem „służby na rzecz państwa totalitarnego”. Art. 22a wskazuje, że w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, rentę inwalidzką ustaloną zgodnie z art. 22 zmniejsza się o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Przy zmniejszaniu renty inwalidzkiej okresy służby, o której mowa w art. 13b, ustala się z uwzględnieniem

pełnych miesięcy (ust. 1). W przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i została zwolniona ze służby przed dniem 1 sierpnia 1990 r. rentę inwalidzką wypłaca się w kwocie minimalnej według orzeczonej grupy inwalidzkiej (ust. 2). Wysokość renty inwalidzkiej, ustalonej zgodnie z ust. 1, nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ust. 3). W celu ustalenia wysokości renty inwalidzkiej, zgodnie z ust. 1 i 3, organ emerytalny występuje do Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z wnioskiem o sporządzenie informacji, o której mowa w art. 13a ust. 1. Przepisy art. 13a stosuje się odpowiednio (ust. 4).

Przepisów ust. 1 i 3 nie stosuje się, jeżeli osoba, o której mowa w tych przepisach, udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego (ust. 5).

Należy wspomnieć, że w rozwiązaniach, poprzedzających ustawę nowelizującą z dnia 16 grudnia 2016r., przyjętych wcześniej w ustawie z dnia 23 stycznia 2009r. (Dz. U. z 2009r., Nr 24, poz. 245) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990r. z 2,6% do 0,7%. Zarówno Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010r. (sygn. KP 6/09), jak i Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013r. (15189/10, Lex nr 1324219) uznały wówczas, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie, a więc nie można skutecznie kwestionować ich konstytucyjności. W przywołanym orzeczeniu Trybunał Praw Człowieka podkreślił również, że rozpatrywał już sprawy, w których pojawiał się problem uprzywilejowanej pozycji w sferze praw emerytalnych członków elity komunistycznej i policji politycznej w krajach postkomunistycznych oraz potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być nieproporcjonalne. Rozważania jakie zostały poczynione przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka na gruncie poprzedniej „ustawy dekomunizacyjnej” będą pomocne także i przy ocenie niniejszej sprawy, właśnie z uwzględnieniem faktu, że mamy do czynienia z kolejnym swoistym rozliczaniem się z osobami arbitralnie uznanymi za służące państwu totalitarnemu.

W rozpatrywanej sprawie organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy wspomnianego art. 1 ustawy zmieniającej. W uzasadnieniu do projektu tej ustawy wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944r. do 31 lipca 1990r. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydane na jej podstawie decyzje, zasadnie budzą wątpliwości odnośnie ich zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, czy zasadą proporcjonalności, z uwagi na ich wydanie po niemal 27 latach od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa wprowadza w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W

tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości renty ubezpieczonej trudno jest uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika renty inwalidzkiej miało charakter automatyczny, bez uwzględnienia faktycznie wykonywanych obowiązków, jak również pełnionej funkcji przez E. K.. Ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy zadziałała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego. Ponadto nie należy pomijać faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej, prawo do zaopatrzenia emerytalnego według przepisów ustawy nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na ogólnych zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przyniesiony wyżej przepis wskazuje, że ustawa zmieniająca wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W przedmiotowej sprawie Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji o przebiegu służby ubezpieczonej, sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej w dniu 1 czerwca 2017r. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia policyjnej renty inwalidzkiej, a przecież ogranicza się on jedynie do stwierdzenia, że ubezpieczona pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast, na jakiej dokładnie podstawie służba ubezpieczonej została tak zakwalifikowana. W tym kontekście Sąd Okręgowy zwraca uwagę na pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011r. (II UZP 10/11) – który w całości podziela – zgodnie z którym sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również sądu rozpoznającego przedmiotową sprawę.

W aktualnym stanie prawnym Sąd Najwyższy także wyraził swój pogląd. W sprawie o sygn. akt III UZP 1/20 podjął w składzie 7-osobowym uchwałę z dnia 16 września 2020r., w której stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Wprawdzie powołana uchwała zapadła w sprawie jednostkowej, ale pogląd prawny, jaki wyraził w niej Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy podziela. To z kolei oznacza, że w analizowanym przypadku stwierdzenie o pełnieniu przez E. K. służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służby). Skoro sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby, to w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd jest zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku, na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w szczególności na podstawie

długości okresu pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22 lipca 1944r. do 31 lipca 1990r., miejsca pełnienia służby, czy też zajmowanego stanowiska (§ 59 uchwały SN). Sąd Najwyższy w powołanej uchwale składu 7 sędziów zwrócił także uwagę na potrzebę sięgania do opinii służbowych funkcjonariuszy, uwzględniania ogólnych reguł dowodzenia: rozkładu ciężaru dowodu, dowodu prima facie, domniemań faktycznych, wynikających z informacji o przebiegu służby (§ 60 uchwały SN). Przy ocenie zasadności objęcia konkretnej osoby zakresem ustawy okolicznością, której nie można pominąć, jest również sam fakt weryfikacji w 1990r. (§ 92 uchwały SN).

Uwzględniając powołane poglądy, Sąd Okręgowy przeprowadził w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe, w wyniku którego ustalił, że w przypadku ubezpieczonej E. K. nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jej służby w okresie od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r. jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zdaniem Sądu zebrany materiał dowodowy nie daje podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia, że ubezpieczona swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszała prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełniła jakiegokolwiek przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego czy prywatnego.

Z poddanych analizie akt służby E. K. wynika, że od dnia 15 lutego 1967r. ubezpieczona została podoficerem Ewidencji Operacyjnej Wydziału (...) Biura (...) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Jej praca – tak jak i wcześniej, przed 15 lutego 1967r. – polegała na obsłudze kartoteki kryminalnej połączonej z adresową, w której znajdowały się informacje kryminalne, metryczki dowodów osobistych oraz odcinki zameldowania. Ubezpieczona obsługiwała maszyny, w których w szufladach oznaczonych kolejnymi literami alfabetu, znajdowały się dokumenty. Jej zadaniem było prowadzenie obsługi szuflad z literą (...), polegające na wydobywaniu potrzebnych dokumentów i dołączaniu do nich metryczek dowodów osobistych i informacji o karalności oraz udzielanie odpowiedzi na zapytania o karalność napływające z jednostek policyjnych.

Wymienione czynności, które ubezpieczona realizowała przez kilka lat, nie zmieniając stanowiska pracy oraz zakresu czynności, wskazują na brak podstaw do kwalifikowania jej służby jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Miały one charakter techniczny i nie były związane z podejmowaniem decyzji w jakimkolwiek zakresie. Ubezpieczona sama nie decydowała o tym, jakie dane należy wprowadzić czy uzupełnić, jedynie odtwórczo realizowała to co wynikało z zakresu działania innych jednostek, np. organów wymiaru sprawiedliwości, które orzekały o skazaniu określonej osoby. Wówczas ubezpieczona jedynie dołączała stosowną informację do kartoteki kryminalnej bądź odtwarzając to co się w niej znajdowało, udzielała informacji jednostkom, które o to prosiły. Również w odniesieniu do danych adresowych jej praca ograniczała się tylko do dołączania określonych dokumentów napływających do Biura, w którym wykonywała swe obowiązki.

Dodatkową okolicznością, której nie można pominąć, jest to, że w Polsce, bez względu na ustrój, prowadzone są zbiory informacji o karalności i o danych adresowych. Nie jest to tylko domena państwa totalitarnego i jako taka nie służy realizacji celów tego reżimu. Ubezpieczona więc, realizując takie zadania, jakie w obecnym czasie również są wykonywane, nie służyła wzmocnieniu reżimu totalitarnego. Jak już zostało wskazane, nie była osobą decyzyjną, nawet w tym obszarze, w którym pracowała, a tym bardziej nie miała żadnego wpływu na działania państwa totalitarnego. Wykonywała jedynie proste, acz trudne fizycznie prace o charakterze administracyjnym, nie realizując żadnych zadań operacyjnych, wspierających reżim. W aktach służby ubezpieczonej nie ma jakiegokolwiek wzmianki, by zajmowała się ochroną fizyczną, w szczególności, aby służyła w formacjach zbrojnych i dokonywała czynów godzących w prawa i wolności poszczególnych jednostek czy też środowisk. Sąd zatem nie stwierdził, by właściwe było zakwalifikowanie jej służby w analizowanym okresie jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zdaniem Sądu, E. K. wypełniała takie zadania, jakie realizują również państwa demokratyczne, a przy tym swoimi działaniami nie godziła w dobro innych jednostek. Mimo, że nie została poddana weryfikacji w 1990r., bo już w owym czasie była rencistką i emerytką, to jej służby w spornych latach nie można kwalifikować tak, jak uczynił to organ rentowy, a wcześniej IPN w wydanej informacji z 1 czerwca 2017r.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału

dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontryktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu emerytalnego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez stronę odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującej oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie w ocenie Sądu w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt potwierdzenia prawidłowości informacji o przebiegu służby w świetle ww. ustawy przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku odwołującej przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016r. nie mogły mieć zastosowania. W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej czy bezprawnej działalności E. K., zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby od 15 lutego 1967r. do 30 listopada 1982r., bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, jest bezpodstawny. Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w sposób określony w sentencji wyroku.